

mij om inlichtingen gewend tot het secretariaat van den Algemeenen Ned. Diamantbewerkerbond, die toch wel voor het type van een groote vakvereniging mag doorgaan. Van den tweeden secretaris dier vereeniging, den heer B. A. WINS, ontving ik nu het volgende antwoord:

„In antwoord op uw schrijven, dato 14 Januari, heb ik de eer u te berichten, dat dr. KROPVELD onjuist is, indien hij de meening is toegedaan, dat gesalarieerde bestuurderen, in de resp. vakorganisaties, slechts een adviseerende stem hebben. In alle vakorganisaties — óók in den A. N. D. B. — hebben gesalarieerde bestuurderen een *geldende* en dus geen *adviseerende* stem, en, voor zoover mij bekend, heeft zulks nooit aanleiding tot conflicten gegeven”.

Wat de mededeeling in het eerste gedeelte van het stukje betreft, dat de hoofdbestuurder-secretaris verklaarde: „op grond van de geldelijke banden, waardoor hij aan de Maatschappij gehecht is, het lidmaatschap van het hoofdbestuur niet te kunnen neerleggen”, ook deze mededeeling is onjuist, gelijk collega KROPVELD zal zien, indien hij de door den hoofdbestuurder-secretaris aan het einde van de buitengewone algemeene vergadering afgelegde verklaring in de nog te verschijnen handelingen dier vergadering leest.

Amsterdam, 20 Januari 1919.

C. F. SCHREVE.

BERICHTEN.

Wetten, Besluiten, Officiële verslagen, enz.

Sterfte aan influenza in November 1918.

In de *Nederlandsche Staatscourant* van Donderdag 16 Januari 1919, n^o. 13, is opgenomen het vervolg van het overzicht der sterfte aan z.g.n. Spaansche griep. In n^o. 1 van den loopenden jaargang van dit *Tijdschrift* (bldz. 119) werd het overzicht over October overgenomen; thans wordt als vervolg daarop een overzicht gegeven van die sterfte in de maand November, waaraan ter vergelijking de cijfers voor October en de drie maanden Juli tot en met September zijn toegevoegd.

Allereerst wordt gewezen op de schrikbarende hooge sterfte aan alle doodsoorzaken te zamen in de maand November. Bedroeg deze in de jaren 1913 tot 1917 in die maand gemiddeld ongeveer 13 per 1000 en per jaar en was zij in October, waarin de sterfte gewoonlijk nog iets lager is dan in November (gemiddeld 12.12 in de jaren 1913 tot 1914), reeds tot ruim 21 per 1000 gestegen, in November bedroeg zij niet minder dan 46 per 1000 of ruim 3½ maal de normale sterfte. Ruim 30 per duizend kwamen daarbij voor rekening van influenza, acute bronchitis, broncho-pneumonie, croupse pneumonie en aandoeningen der pleuraholte, dus bijna 2/3, welke in normale omstandigheden slechts ruim 1/7 van de totale sterfte veroorzaken. Aan andere ziekten heeft de sterfte dus 16 per duizend bedragen, terwijl daaraan in normale tijden slechts ongeveer 11 per 1000 stierven. Ook hier dus nog een vermeerdering van meer dan 50 pCt. In welke mate daarbij Spaansche griep als middellijke oorzaak in het spel is geweest, valt niet uit te maken.

Ver boven dat van andere provinciën staat thans het November-sterftcijfer aan bovengenoemde oorzaken van Drenthe, nl. bijna 77 per 1000. In 21 van de 34 gemeenten dier provincie was die sterfte grooter dan 50 per 1000 of 1 op 20 inwoners. In 4 gemeenten kwam die sterfte boven 100 per 1000, t. w.: in Zuidlaren (179), in Odoorn (110), in Emmen (104) en in Gieten (103). Tien gemeenten hadden een sterfte tusschen 75 en 100 per 1000. In October bleef de sterfte van Drenthe nog beneden die van het geheele rijk.

Op Drenthe volgt Groningen, dat in October ook een betrekkelijk laag cijfer had. Hier werden een vijftal gemeenten aangetroffen met een sterfte grooter dan 100 per 1000. Finsterwolde (140), Onstwedde (116), Termunten (114), Beerta en Oude-Pekela (elk 105). In drie gemeenten was de sterfte tusschen 75 en 100 per 1000, terwijl van de 57 gemeenten in de provincie er 18 een grootere sterfte dan 50 per 1000 hadden.

Limburg, dat in October beneden het rijksgemiddelde stond, volgt thans in afdalende orde in de rij met een sterftcijfer aan de genoemde oorzaken van bijna 39. In 40 van de 123 gemeenten was die sterfte grooter dan 50 per 1000, waarvan 12 tusschen 75 en 100 per 1000 en 11 van meer dan 100 per 1000, t. w.: Beesel (286), Obbicht en Papenhoven (163), Roggel (146), Rijckholt (134), Mesch (114), Posterholt (111), Born (109), Mheer (103), Beegden (102), Oud-Valkenburg (102) en Bingelrade (100). Hierbij dient echter in het oog te worden gehouden, dat dit alle zeer kleine gemeenten zijn, waar één sterfgeval meer het verhoudingscijfer soms met 40 per 1000 verhoogt. Dit geldt voor Groningen en Drenthe minder, omdat de in die provincies genoemde gemeenten alle een vrij groot bevolkingscijfer hebben, waarbij één sterfgeval het verhoudingscijfer slechts met 2—4 per 1000 vermeerdert.

Noord-Brabant, Friesland en Zeeland, die thans volgen, hadden in October lage sterftcijfers, vooral Friesland, dat toen het laagste was. Van de 184 gemeenten in Noord-Brabant hadden 47 een hoogere sterfte dan 50, waarvan 10 tusschen 75 en 100 en 8 met een sterfte van meer dan 100, t. w.: Oudheusden (208), Den Dongen (198), Vlierden (161), Someren (160), Dongen (134), Soerendonk (127), Iierop (122) en Hoogeloon (112). In Friesland was de sterfte nergens boven de 100 en had Achtkarpselen met bijna 88 het hoogste cijfer. Slechts vier van de 43 gemeenten hadden een grootere sterfte dan 50 per 1000 en per jaar.

In Zeeland, waar de sterfte aan de genoemde doodsoorzaken in November ruim $4\frac{1}{2}$ maal zoo groot was als in October, hadden 18 van de 109 gemeenten een grootere sterfte dan 50 per 1000 en per jaar, waarvan 6 tusschen 75 en 100 en 3 meer dan 100, t. w.: Waterlandkerkje (122), Ellewoutsdijk (115) en Noordgouwe (108), zeer kleine gemeenten dus.

Overijssel, waarvan de sterfte in October bijna 23 per 1000 bedroeg, had in November een betrekkelijk laag cijfer, 30, als men bedenkt, dat voor het rijk in zijn geheel in November de sterfte meer dan drie maal zoo groot was als in October en de sterfte in Friesland in de eerstgenoemde maand bijna tien maal zoo groot was als in October. Toch komen ook in deze provincie nog hooge cijfers voor. Zestien gemeenten van de 60 hadden een sterfte van meer dan 50 per 1000 en per jaar, waarvan 3 tusschen 75 en 100 en 4 van meer dan 100 per 1000, t. w.: Wilsum (149), Gramsbergen (130), Staphorst (126) en Ambt-Hardenberg (111).

In de overige provinciën Gelderland, Zuidholland, Noordholland en Utrecht, waarvan de sterfte in November resp. $2\frac{1}{2}$, 3, $1\frac{1}{2}$ en $3\frac{1}{2}$ maal grooter was dan in October, kwamen nog in de volgende gemeenten sterftcijfers van hooger dan 100 per 1000 inwoners voor: In Gelderland: IJzendoorn (137), Brakel (106), Nederhemert (105) en Kesteren (102). In Zuidholland had geen enkele gemeente een sterftcijfer boven 100. In Noordholland: Kortenhoef (109), Spaarndam (102) en Ransdorp (100); en eindelijk in Utrecht: Wijk bij Duurstede (137) en Nigtevecht (119).

Ten slotte volgt hier nog een overzicht dier sterfte in November in de gemeenten, die meer dan 20000 inwoners tellen. Ter vergelijking zijn de cijfers over October eveneens opgenomen.

	Oct.	Nov.		Oct.	Nov.
Enschede.....	34 32	4.90	Dordrecht.....	33.47	21.01
Almelo.....	57 60	5.51	Leiden.....	6 91	22.10
Schiedam.....	14.57	11 09	Arnhem.....	12.91	22.25
Zwolle.....	11.71	12.05	's-Hertogenbosch.....	5 74	22 96
Venlo.....	3.31	13.80	Vlissingen.....	1.65	23.03
Hengelo.....	14.79	13 84	Nijmegen.....	9.21	23.47
Lonneker.....	28 77	14.94	Utrecht.....	4.88	23.50
Amsterdam.....	16.04	15.09	Alkmaar.....	7.71	24.15
's-Gravenhage.....	2.96	15.60	Kampen.....	4.08	25.03
Zaandam.....	4.69	16.65	Roosendaal.....	6.89	27.00
Gouda.....	6.34	16 77	Leeuwarden.....	1.72	27.16
Rotterdam.....	4.63	19 02	Haarlemmermeer.....	8.47	28 06

	Oct.	Nov.		Oct.	Nov.
Delft.....	6.68	28.32	Amersfoort.....	15.85	38.78
Vlaardingen.....	2.94	29.85	Deventer.....	8.59	38.86
Haarlem.....	9.46	29.99	Tilburg.....	3.43	39.72
Kerkrade.....	16.71	31.61	Groningen.....	9.51	44.38
Velsen.....	3.23	32.81	Maastricht.....	3.26	50.71
Breda.....	3.08	33.52	Heerlen.....	13.79	50.90
Helder.....	1.57	34.60	Ede.....	8.22	53.17
Apeldoorn.....	13.22	36.15	Emmen.....	7.11	103.99
Hilversum.....	7.63	36.52			

Uit de sterftecijfers van November blijkt nog duidelijker, dan dit in het October-overzicht aan het licht trad, hoe de griep-epidemie in hoofdzaak de personen van middelbaren leeftijd, 20 tot 40 jaar, tot haar slachtoffers heeft gemaakt.

L E E F T I J D.	Sterfte in Nederl. aan alle doodsoorzaken naar den leeftijd in procenten.				Sterfte in Amsterdam naar den leeftijd in procenten.		
	Jaar	Juli/Sept.	October	Nov.	Totale sterfte.	Aan griep alleen	
	1917.	1918.	1918.	1918.	Jaar 1917.	October 1918.	Nov. 1918.
Beneden 1 jaar.....	17.27	17.50	10.83	8.88	11.14	0.87	2.31
1—4 ".....	8.55	10.67	12.—	14.15	9.76	9.27	6.92
5—13 ".....	3.77	5.18	7.16	6.74	3.41	9.27	5.45
14—19 ".....	3.29	4.33	5.33	6.39	3.40	9.96	7.13
20—29 ".....	5.42	8.30	13.58	16.28	5.88	30.24	30.40
30—39 ".....	4.96	6.62	11.62	13.74	5.44	22.38	23.46
40—49 ".....	5.63	6.33	7.38	7.26	6.36	7.52	7.34
50—64 ".....	14.08	12.98	10.65	9.68	18.11	5.94	10.48
65—79 ".....	25.22	19.52	15.09	12.30	25.55	4.54	6.08
80 jaar en ouder.	11.81	8.58	6.37	4.57	10.95	—	0.42
	100.—	100.—	100.—	100.—	100.—	100.—	100.—

Tot slot volgen dan uitgebreide tabellen voor de verschillende gemeenten, de volsterkte getallen en de cijfers per 1000 inwoners van de sterfte aan griep en aan alle bovengenoemde oorzaken tezamen vermeldende, benevens de bevolkingscijfers.

Nog eenige opgaven omtrent de griep.

Het bureau van statistiek der gemeente Amsterdam heeft bij haar laatste wekelijksche overzicht, hetwelk de laatste week van 1918 omvat, een bijlage uitgegeven, die ook nog eenige bijzonderheden omtrent de griep-epidemie die in het najaar Europa geteisterd heeft, bevat. Daarin zijn o. a. de wekelijksche sterftecijfers medegedeeld van een aantal groote Europeesche steden van 22 September tot 14 December. Daaruit ziet men bijv., dat in ons land van de vijf grootste steden Groningen het hoogste sterftecijfer bereikte, nl. 81.2 in de week van 3—9 November. Amsterdam had zijn hoogste cijfer, 52.7, van 27 October—2 November, terwijl in Rotterdam, den Haag en Utrecht het hoogtepunt pas drie weken later bereikt werd, nl. in de week van 24—30 November. Parijs had zijn hoogste punt reeds van 20—26 October met 46.1. Het hoogste cijfer van alle groote steden in Europa, waarvan cijfers voorhanden zijn, bereikte Triest van 13—19 October met 136.5; na dien tijd ontbreken de cijfers echter voor die stad, zoodat men niet weet, of daarna een daling is ingetreden of dat de sterfte nog gestegen is. Ook Praag had die zelfde week een hoog cijfer, nl. 94.4, dat sedert gedaald is. In Engeland heeft de epidemie blijkbaar ook hevig gewoed; het hoogste cijfer behaalde daar Sheffield in de week van 27 October—2 November met 83.3. In Duitschland spande Breslau de kroon met 72.5 in de week van 20—26 October.